

Til Klima- og miljødepartementet v/ Anna Planke

Innspill til rapporten: Kunnskapsgrunnlag om økologisk tilstand i norsk skog og utredning av tiltak

Vi viser til rapporten og takker for muligheten for å komme med innspill.

Innledning

Vi mener det er positivt at direktoratene har kommet frem til en felles forståelse av økologisk tilstand i skog. Som rapporten «kunnskapsgrunnlag om økologisk tilstand i norsk skog og utredning av tiltak» også bekrefter er det en positiv utvikling for de fleste undersøkte indikatorene for skogen i Norge. Det stemmer godt overens med vår tolkning av tall over utvikling. Skogen i Norge har gjennom mange århundrer vært sterkt påvirket av mennesker. Stor etterspørsel etter tømmer og lite fokus på gjenvekst førte til et rent høstingsskogbruk mot 1900-tallet. For 100 år siden var skogen glissen og nærmest uthogd, og det fantes knapt noe skog som ikke var påvirket av hogst. Dette er grunnen til at det i dag finnes svært få arealer skog som kan defineres som urskog i Norge. I 1932 kom skogloven, som var starten på en snuoperasjon mot et mer bærekraftig skogbruk. Storstilt skogplanting i tiden etter andre verdenskrig er hovedårsaken til at vi i dag har 3 ganger så mye tømmer som for 100 år siden. Den årlige hogsten har ligget relativt stabilt mellom 8-13 mill. m³ så langt tilbake som det finnes statistikk, mens den årlige tilveksten nå ligger på ca. 25 mill. m³. Det betyr at skogen, selv med økt hogst, vil fortsette å øke i volum i årene fremover. Tall fra Landsskogtakseringen viser at skog med bestandsalder over 100 år nå utgjør over en tredjedel av skogarealet i Norge, og at den aller eldste skogen (bestandsalder over 160 år) har økt fra 1,6 % i 2002 til 4,4 % i 2021. I rapporten «Den eldste skogen og nøkkelbiotopene» utgitt av LMD og KLD i 2021 konkluderes det med at en videreføring av dagens samlede forvaltning av skogressursene vil føre til ytterligere utvikling i samme retning.

Mot slutten av 90-tallet startet skogbruket opp med miljøsertifisering, der stilles det krav om at det må tas en rekke miljøhensyn i forbindelse med skogsdrift, slik som avsetting av nøkkelbiotoper og gjensetting av livsløpstrær og kantsoner. I samme periode har det blitt vernet store områder med skog, og skogvernet har særlig skutt fart etter omlegging til ordningen frivillig vern av skog på starten av 2000-tallet. I den overnevnte rapport skriver LMD og KLD at miljøhensynene i det sertifiserte skogbruket, kombinert med overvåking av skogtilstanden, ivaretagelse av nøkkelbiotoper og vern

av skog har sikret en god forvaltning av den eldste skogen. Videre fastslås det at eksisterende data fra skogbruksplanlegging gir god oversikt over hvor den eldste skogen finnes. I tillegg til økt mengde gammel skog, viser Landsskogtakseringen at det også blir flere gamle trær, flere grove trær, mer død ved og mer løvskog. Altså er det positiv utvikling i en rekke parametere som benyttes i vurderingen av økologisk tilstand av skog.

Skognæringen er opptatt av å drive et bærekraftig skogbruk hvor vi stadig skal forbedre oss. I juni 2022 ble 15 organisasjoner, herunder 4 klima- og miljøorganisasjoner enige om en oppdatert PEFC skogstandard som er miljøstandarden for skogbruket. Standarden innebærer vesentlig innskjerpsler spesielt for hensyn til biologisk mangfold og friluftsliv bl.a. gjennom styrkede krav til bruk av lukkede hogster, kartfesting og ivaretagelse av 5 % biologisk viktige områder (BVO), redusert mulighet for å ta ut død ved, samt sterke begrensninger i muligheten for bruk av utenlandske treslag m.fl. Selv om resultatene av ny standard først vil bli målbare etter noen år, forventes det at endringene i denne standarden vil bidra til å heve nivået på flere av indikatorene som benyttes i vurderingen av økologisk tilstand. Videre jobbes det med å sikre utvalgte skogområder varig vern gjennom arbeidet med frivillig vern. Disse områdene skal stå urørt for all framtid og vil dermed utvikle en urskogsnaer tilstand over tid.

Det foregår imidlertid også prosesser som motvirker denne positive utviklingen. Utbyggingsprosjekter til bl.a. veier, skoler, hus hytter og kraftproduksjon bidrar til omdisponering av omtrent 60 km² med skog hvert år. Dette fører til tap av en rekke viktige økosystemtjenester slik som tap av levesteder for skoglevende arter, redusert karbonlagring og reduserte muligheter til å drive produksjon av fornybart råstoff til bruk inn i det grønne skiftet. Mye av denne nedbyggingen skjer også i de mest høyproduktive og mest artsrike områdene. Det aller viktigste tiltaket for å opprettholde den økologiske tilstanden i skogen er derfor å redusere den varige nedbyggingen av skogarealer.

Frivillig vern av skog er et viktig verktøy for å ivareta biologisk mangfold i skog. Ordningen er et samarbeid mellom staten og skogeierorganisasjonene. Suksessen bak ordningen ligger nettopp i frivilligheten og at skogeierne kan ha tillitt til at prosessen gjennomføres med en viss fremdrift og med gjensidig respekt mellom partene. Forutsigbarhet i bevilgningen er avgjørende for å sikre dette. Store hopp i bevilgningen fra år til år er svært krevende å planlegge for og kan i verste all svekke oppslutningen rundt frivillig vern. De siste årene har interessen for ordningen økt, noe som har ført til at det har bygget seg opp en kø av områder som er klare for vern. På samme tid har tømmerprisene økt, og man har prioritert vern av områder med høy produktivitet. Dette gjør at erstatningskostnadene per arealenhet har økt. For å verne lik mengde areal per år videre fremover, bør derfor skogvernbevilgningen økes. Utbetaling av erstatning til særskilte verneprosesser, slik som vern av Østmarka

nasjonalpark og utbetalinger til Statskog-vern, skal etter dagens praksis, betales fra samme pott som frivillig vern. Disse prosessene vil binde opp store deler av potten de kommende årene. Dette vil kunne forsinke de pågående frivillige verneprosessene, noe som kan svekke oppslutningen om vern. Bevilgninger til vern av Østmarka og areal på statskoggrunn, bør derfor komme i tillegg til midlene til frivillig vern.

Områdene som vernes gjennom det frivillige vernet har hovedsakelig vært områder med kjente verneverdier i dag. I enkelte deler av landet har vært drevet intensivt skogbruk over mange hundre år, noe som gjør det krevende å finne arealer som oppfyller kravene til verneverdi gitt dagens tilstand. Det gjør vernemålene om geografisk representativitet og økologisk nettverk mellom verneområder vanskelig å nå. I slike områder bør man derfor åpne for å verne områder med restaureringspotensial, hvor forvaltningen av området kan bidra til å fremskaffe øke naturverdi. En type forvaltning som er aktuell for å fremskaffe naturverdi i verneområder, er kontrollert skogbrannforvaltning. Skogbrann er en naturlig del av suksesjonen i boreal skog. Av hensyn til samfunnssikkerhet har menneskene de siste hundre årene aktivt jobbet mot skogbrann gjennom forebygging og slukningsarbeid. En rekke rødlistearter er knyttet til brent skog. Generelle miljøhensyn i skog bidrar ikke til å utvikle og fremskaffe de livsmiljøene disse artene trenger. Man kan heller ikke forvente at skogeiere setter fyr på skogen sin frivillig uten å få kompensasjon for det. Det er imidlertid mulig å bruke dette som skjøtselsform i verneområder som er tilpasset slik skjøtsel. Dette kan bidra til å øke livsmiljøet brent skog, samtidig som det kan brukes for å øke den geografiske representativiteten i skogvernet dersom verneområder med brannforvaltning plasseres i områder med lav verneprosent.

Kommentarer til de enkelte tiltakene

1. Øke andelen lukka hogster

Variasjon i skjøtsel er viktig for å opprettholde et høyt artsmangfold i skog. At skogen er fordelt på svært mange eiere med ulike mål for forvaltning av eiendommen sin, bidrar til variasjon i forvaltning. Skognæringen jobber også med å utvide «verktøykassa» når det gjelder tilbud om ulik forvaltning av skogen. I ny PEFC skogstandard legges det opp til et mer stedstilpasset skogbruk med økt bruk av lukkede hogster der det egner seg, slik at man kan opprettholde et variert skogbilde over tid. Det er imidlertid viktig å understreke at en generell omlegging fra bestandsskogbruk med åpne hogster til kun bruk av lukkede hogster ikke vil bidra til å bedre den økologiske tilstanden i skog med de indikatorene som benyttes. Lukket hogst må brukes der det egner seg, med skyggetålende treslag og spredning i alder/ulike sjikt. Lukket hogst vil alene eksempelvis ikke bidra til å øke mengden død ved eller lyselskende løvtreslag som rogn, osp og selje, som begge er viktige strukturer for artsmangfoldet i skogen. Lukket hogst kan derimot bidra eksempelvis til å gi økt sjiktning og økt blåbærdekning, da blåbær trives i halvskyggen. Skognæringen har god

erfaring med at tilskudd og andre finansielle virkemidler bidrar til å øke aktiviteten rundt ønsket skjøtsel. Vi har tro på at det vil fungere godt å etablere en incentivordning for å stimulere til økt bruk av lukkede hogstformer. Vi har mindre tro på å innføre krav om en viss andel lukket hogst på eiendomsnivå, da ulike eiendommer har ulike naturgitte forutsetninger for å lykkes med hogstformene.

2. Øke gjensetting av døde trær ved hogst

Nær sagt alt skogbruk som drives i Norge, drives etter krav i PEFC skogstandard. Standarden stiller krav til uttak av død ved. Ved revisjonen i 2022 ble dette kravet skjerpet inn. Intensjonen med kravet nå er at all død ved som ikke er nylig dødd eller er en del av en større forstyrrelse hvor det kan være ønskelig å rydde opp i (for eksempel stormskader) skal bli igjen i skogen ved hogst og andre skogbrukstiltak. Vi har derfor vanskelig for å se hvilken effekt det skulle ha å lovfeste disse kravene.

Man kan se for seg at man kan stimulere til økt gjensetting av livsløpstrær eksempelvis gjennom en tilskuddsordning, det vil kunne bidra til å øke dødvedmengden på sikt, samtidig som de gjensatte trærne kan utgjøre viktige livsmiljøer også før de dør.

3. Øke gjensetting av store grove lauvtrær

Store lauvtrær fanges i dag opp ved miljøregistrering i skog både ved registrering av livsmiljøet «hule trær» og «eldre lauvskogsuksesjoner». Store lauvtrær velges også ofte som livsløpstrær både fordi de kan være stormsterke og fordi de er viktig for biologisk mangfold. Ny PEFC skogstandard har tydeligere føringer om at trær som er viktig for biologisk mangfold herunder store lauvtrær skal prioriteres i utvalget av livsløpstrær. Det er også et nytt krav om å øke andelen livsløpstrær utover 10 trær per ha. i områder med mange av de høyt prioriterte trærne (herunder grove lauvtrær)

Vi vil ikke anbefale at man innfører et krav om at en bestemt andel av livsløpstrærne skal være lauvtrær, de naturgitte forutsetningene vil variere og det vil ikke være store lauvtrær i alle driftsområder.

En eventuell tilskuddsordning for økt ivaretagelse av livsløpstrær vil kunne innrettes for å fange opp eksempelvis grove lauvtrær.

Klimatilpasning i skog vil i noen områder kreve at man går over fra å drive med barskog til å drive kvalitetsproduksjon på lauvtrær som eksempelvis bjørk, Eik og Bøk. For å få interesse for slik omstilling er det avgjørende at det ikke utformes regelverk som vil legge begrensninger på utnyttelse av slike treslag. Det eksempelvis være seg forbud mot uttak av gitte dimensjoner av lauvtrær.

4. Riktig treslagsvalg etter hogst

Riktig treslagsvalg og stedstilpasset skogbruk er en sentral del av skogbrukets tilpassing til et klima i endring.

I rapporten trekkes det opp det å innføre søknadsplikt for å endre til et annet treslag enn det som var dominere før hogst. Selv om dette nå delvis er innført mener vi det gjør klimatilpassingsarbeidet unødig byråkratisk. Slik dette praktiseres i dag kan det eksempelvis føre til at skogeier velger å plante gran der man har hatt gran på områder med mye råde, bare for å slippe å måtte søke.

Vi stiller oss ellers positive til forslagene om å styrke skogplanteforedlingsarbeidet, foryngelseskontrollen og nå ut med bedre informasjon til skogeieren.

5. Ungskogpleie med sikte på å bedre økologisk tilstand (øke mengde lauv)

Vi stiller oss positive til å heve tilskuddsrammen for ungskogpleie og øke fokus på økologisk tilstand og klimatilpassing i veiledning og kurs.

Vi ser også for oss at det er forskningsbehov på området spesielt med hensyn til hvordan klima vil virke ulikt i ulike regioner og hvordan ulike skogtyper vil kunne respondere på klimaendringer.

6. Forlenge omløpstiden

Skogeier kan innenfor rammene av PEFC skogstandard velge når et bestand skal avvirket. En lovfesting av minstealder tilsvarende kravet i PEFC vil ikke utgjøre noen forskjell. En generell økning i omløpstiden og lovfesting av dette vil være svært inngrepene i skogeiers eiendomsrett og reiser en del juridiske problemstillinger. Mange skogeiere er derimot interessert i å kunne selge karbonkreditter fra skog. Et av tiltakene det jobbes med er nettopp økt omløpstid. Vi har tro på at et stort antall skogeiere kan være interessert i å øke omløpstiden gitt et økonomisk incitament. Myndighetene kan bidra eksempelvis gjennom å legge til rette for kjøp av karbonkreditter og ved å selv kjøpe karbonkreditter fra dette tiltaket.

7. bekjempelse av utenlandske karplanter for å redusere avgang i plantefelt

Ny PEFC skogstandard legger strenge føringer for bruk av utenlandske treslag, herunder at det kun kan plantes der det vellykket har vært plantet før. Det er også innført strenge kontrollrutiner og krav om at skogeier må stille eiendommen til disposisjon for fjerning av uønsket spredning. Vi har tro på at å utvide eksisterende tilskuddsordninger samt å tillate kjemisk behandling via drone kan være effektive tiltak.

8. Restrukturering av skog i hkl. 3 gjennom småflatehogst i tynningsfelt

Mye av bestandskogen er i dag ikke egnet for lukkede hogstformer på grunn av ensartet struktur. Det er mulig å omstille bestand i hkl. 3 gjennom ulike former for tynning og småflatehogster. For å få til dette, mener vi det mest effektive tiltaket vil være en incentivordning som kan dekke merkostnader ved tynningen, samt eventuelt reduksjon i produksjon. Skognæring er allerede i gang med slike hogster. Vi mener en incentivordning vil bidra til å øke omfanget. Skognæringen har et pågående prosjekt for å etablere demonstrasjonsfelter.

9. Øke ivaretagelse av økologisk funksjon i kantsoner ved hogst

Kantsoner er i areal ett av de største hensynstiltakene i skogbruket. Det er nylig etablert en veileder og et kurs i kantsoneforvaltning hos skogkurs. Også på dette området er det mulig å stimulere til eks. bredere kantsoner gjennom en tilskuddsordning.

10. Ivaretagelse av brent areal etter skogbrann

Kravpunkt 29 i PEFC skogstandard tar for seg hensyn til brent skog.

«Ved skogbranner i eldre skog der mer enn 5 dekar er brannpåvirket, skal 5 dekar av de mest biologisk verdifulle områdene med brannpåvirket skog pr. eiendom settes igjen urørt i 10 år.»

«Ved skogbranner i eldre skog på arealer mindre enn 5 dekar settes hele arealet igjen urørt i 10 år. Avsatt brent skogareal skal i løpet av 10-årsperioden vurderes varig avsatt som nøkkelbiotop, jf. kravpunkt 22 - Nøkkelbiotoper.»

«Ved skogbranner større enn 50 dekar skal avsetning av arealer vurderes av skogbiologisk fagkompetanse og være faglig begrunnet.»

Forslaget om å ta inn en bestemmelse i forskrift om skogbruksplanlegging med miljøregistreringer fremstår som litt lite treffsikkert i og med at en skogeier forholder seg til et slikt tilskudd kanskje hvert 15-20 år. Vi mener at en høyere prioritering av slike områder for frivillig vern og vern av områder med sikte på å kunne gjennomføre kontrollerte skogbranner, vil være langt mer effektive virkemidler for å styrke dette livsmiljøet.

Foreslåtte tiltak miljøforvaltning:

1. Raskere gjennomføring av skogvernet etter naturmangfoldloven

Vi er enige i at en større budsjettbevilgning vil kunne sette fortgang på vernet. Like viktig som størrelsen på bevilgningen er forutsigbarhet over tid.

Kapasiteten hos skogeierorganisasjonene er i dag ingen begrensning, derimot erfarer vi at kapasiteten hos offentlige miljømyndigheter, herunder spesielt Statsforvalteren er en begrensning for progresjonen i vernearbeidet.

Skogbruket stiller seg positive til å implementere en informasjonsprosedyre for å gi skogeier informasjon om frivillig vern. Det forutsetter at miljømyndighetene finansierer tekniske løsninger og at inngangsverdiene settes slik at man treffer områder som reelt sett er aktuelle for vern.

Når det kommer til å utnytte handlingsrommet med hensyn på erstatningsnivå for skog med lav skogbruksmessig lønnsomhet og for skog med lav verneverdi er dette noe som begrenser seg av seg selv, gitt erstatningsreglene i loven. Om man strammer inn for mye, kan dette føre til lavere oppslutning om frivillig vern. Erstatning må oppfattes som riktig og rettferdig.

2. Forbedre økologisk tilstand i verneområder

Vi ser det som positivt om man øker bevilgningen for å gjennomføre nødvendige tiltak i verneområder.

3. Økt restaurering av skog

Gitt at vi i Norge har store områder med skog som ligger nær en naturtilstand, mener vi det er riktig å prioritere denne skogen for vern fremfor å gjennomføre dyre restaureringstiltak i annen skog. For enkelte skogtyper som er sjeldne eller befinner seg i områder med stort press på arealene kan restaurering være et aktuelt tiltak. Et annet tiltak som peker seg ut er restaurering av tidligere myrområder som er grøftet for å etablere skog, men hvor tiltaket ikke har ført til at man har etablert produktiv skog. Ved restaurering av slik grøftet myr må myndighetene som et minimum dekke de kostnader og ulemper dette medfører for grunneier.

4. Bedre ivaretagelse av truet natur

Prosessen med å velge ut hvilke arter og naturtyper som skal omfattes av forskriftene må sees i sammenheng med de føringer som er gitt for dette ved stortingsbehandlingen av naturmangfoldloven. Det forventes at man følger opp innstillingen fra energi og miljøkomiteen på følgende punkter:

”Komiteen viser til at det før etablering av økologiske funksjonsområde for ei prioritert art skal vere gjort ei vurdering av om prioritering er det hensiktsmessige verkemidlet eller om andre verkemidler er betre eigna. Det kan være bruk av anna lovverk eller frivillige løysningar.»

«Komiteen vil peike på at 48 pst. av artene på raudlista er knytt til skog. Sikring av dette artsmangfaldet kan berre skje ved at skogen som heilskap har tilstrekkeleg med egna livsmiljø for dei ulike artane. Praktisk talt heile norsk skogbruk er i dag miljøsertifisert etter "Levende Skogs" standard for eit berekraftig norsk skogbruk, som er utviklet i ein konsensusprosess der m.a. naturvernorganisasjonane har vore aktivt representert. I tillegg til krav om generelle miljøomsyn og spesielle krav knytt til sumpskog, kantsoner, edellauvskog og anna biologisk rik skog, er det etablert eit system for å registrere og ivareta nøkkelbiotopar for arter som ville vere trua dersom det ikkje vert teke spesielle omsyn.»

«På same måte som for prioriterte artar viser komiteen til at det før utveljing skal vurderast om ordninga med utvalde naturtypar er den mest hensiktsmessige ordninga, eller om andre tiltak heller bør brukast. Det kan for eksempel vere områdevern eller frivillige løysningar.»

«Komiteen vil peike på at det ikkje er eintydig ute i naturen om eit konkret areal er av en særskild naturtype. Avgrensinga av arealet vil òg svært ofte måtte vere basert på en skjønnsvurdering. Komiteen vil derfor understreke at det må vere en føresetnad at styresmaktene orienterer berørte grunneigarar om at dei har en utvald naturtype på sin eigedom, og kva konkret areal bl.a. meldeplikta for skog- og jordbrukstiltak skal gjelde for, og at det er dette grunneigaren skal forhalde seg til. Dette er etter komiteen si meining nødvendig for å få ordninga med utvalde naturtypar til å fungere, og at ordninga blir føreseieleg for den enkelte grunneigar.»

Det er etter vår vurdering en forutsetning at de beslutningsgrunnlag, som blir utarbeidet for aktuelle arter eller naturtyper konkret utreder hvilke frivillige løysningar, som er satt i verk eller om det kan settes i verk ytterligere frivillige tiltak som alternativ til bruk av juridiske virkemidler etter naturmangfoldloven.

5. Økt bekjempelse av fremmede arter

Vi stiller oss positive til tiltak for å øke bekjempelsen av fremmede arter.

6. Foreslåtte tiltak arealforvaltning:

Utbyggingsprosjekter til bl.a. veier, skoler, hus hytter og kraftproduksjon bidrar til omdisponering av omtrent 60 km² med skog hvert år. Dette fører til tap av en rekke viktige økosystemtjenester slik som tap av levesteder for skoglevende arter, redusert karbonlagring og reduserte muligheter til å drive produksjon av fornybart råstoff til bruk inn i det grønne skiftet. Mye av denne nedbyggingen skjer også i de mest høyproduktive og mest artsrike områdene. Det aller viktigste tiltaket for å opprettholde den økologiske tilstanden i skogen er derfor å redusere den varige nedbyggingen av skogarealer. Der det av tungtveiende samfunnsmessige årsaker må bygges ned skog,

bør dette kompenseres gjennom å plante ny skog på tilsvarende arealer et annet sted. Utbygger bør betale for kostnadene dette medfører. En slik ordning bør begrenses til å gjelde irreversibel nedbygging

Med vennlig hilsen

NORGES SKOGEIERFORBUND

Sørli, Hans Asbjørn Kårstad